

**საისტორიო მწერლობის ლიტერატურულ-
მეთოდური ღირებულების თეორიული ასპექტები**

ქართულ საისტორიო მწერლობას, ცალკეულ საისტორიო თხზულებას, თავისთავად ღირებულებასთან ერთად, მხატვრულ-გამომსახველობითი და ლიტერატურულ-ესთეტიკური თვალსაზრისითაც მნიშვნელოვანია და ამ მიმართულებით განხილვა საინტერესო შედეგს იძლევა. თითოეული მათგანი ყურადღებას იქცევს როგორც ლიტერატურული ნაწარმოები და როგორც ესთეტიკური ღირებულების მქონე თხზულება. მხატვრულ-ესთეტიკურ ფენომენს შეიცავს თვით სახელწოდება „ქართლის ცხოვრება“, როგორც საისტორიო თხზულებათაგან ერთიანი პრინციპით შედგენილი წიგნის, როგორც საისტორიო თხზულებათა ერთიანობის სახელდება.

„ქართლის ცხოვრების“ ყოველი თავი ძვირფასი საისტორიო ძეგლია; მაგრამ ძველ ქართულ საისტორიო მწერლობაში მხოლოდ ფაქტების ემპირიული, მშრალი აღწერა არ გვხვდება და იგი მხოლოდ ისტორიული ქრონიკა არ არის; თითოეული მათგანი უაღრესად დახვეწილი ლიტერატურული ნაწარმოებია, მხატვრული შედეგია, დამოუკიდებელი მხატვრულ-ესთეტიკური მოვლენაა. ამ წიგნის ყოველი თხზულება თავისი შინაარსით, იდეურ-მსოფლმხედველობრივი მიზანდასახულობით, ლიტერატურული ღირებულებითა და მხატვრულ-გამომსახველობითი საშუალებების სიმდიდრით სცილდება მშრალ ქრონიკულ-ისტორიულ თხრობას, რაც ამ ჟანრის თხზულებებს ლიტერატურულ პროცესთა თანამდგევი ერთიანი მხატვრული აზროვნების ძირეულ, განუყოფელ ნაწილად აღგვაქმევინებს. ამით იგი განსხვავდება ჩვენი მეზობელი ქვეყნების ძველი მატიახეებისაგან. ისტორიულ თხზულებათა მხატვრული ფენომენის კვლევას ჩვენშიც, საზღვარგარეთაც ხანგრძლივი ისტორია აქვს და მრავალი სამეცნიერო ნაშრომიც მიეძღვნა (ი. ჯავახიშვილი, კ. კეკელიძე, მ. შანიძე და სხვ.).

პრობლემის უკეთ წარმოსახენად და მის განსახილველად საჭიროდ მიმაჩნია არისტოტელეს „პოეტიკის“ დამოწმება, რომელშიც გამოთქმულია ფუძემდებლური თვალსაზრისი ისტორიისა და ლიტერატურის დანიშნულებისა და არსის, მათი ურთიერთმიმართების შესახებ. ფილოსოფოსის მიერ გაანალიზებული და განზოგადებულია ლიტერატურის ღირებულების საკითხი. კერძოდ, ისტორიული თხზულება ასახავს რეალურად მომხდარ ამბავს, კონკრეტულ შემთხვევას, ხოლო ლიტერატურული – შესაძლებელსა და წარმოსახვითს, რის გამოც პოეზია მიმაჩნია უფრო ფილოსოფიურად, ვიდრე ისტორია. მხატვრული ნაწარმოები რეალურად მომხდარი ამბებისა და წარმოსახვითი აზროვნების შერწყმით იღებს პოეტურ სახეს, ამიტომ იგი ბევრად უფრო ღრმაა თავისი არსით, ვიდრე ისტორია, რომელიც მომხდარის ასახვითა და გადმოცემით შემოიფარგლება, ამავე დროს, სავსებით მისაღებია შეხედულება იმის თაობაზე, რომ ისტორიკოსმა განაზოგადოს მომხდარი ფაქტი და საერთო კანონზომიერებები დაადგინოს. არისტოტელეს სიტყვით: „პოეტის საქმეა თქვას არა ის, თუ რა მოხდა, არამედ ის, თუ რა მოხდებოდა და რა არის ალბათობისა ან აუცილებლობის მიხედვით შესაძლებელი. ისტორიკოსი და პოეტი ურთიერთისაგან განირჩევიან არა იმით, ლაპარაკობენ ისინი ლექსით თუ პროზით, ვინაიდან პეროდოტეს ნაწარმოები შეიძლებოდა გალექსილიყო და ის მაინც ლექსად გამოთქმული ისტორიული ნაწარმოები იქნებოდა არა ნაკლებ, ვიდრე პროზით დაწერილი: ისტორიკოსი და პოეტი ურთიერთისაგან განსხვავდებიან იმით, რომ პირველი ლაპარაკობს იმის შესახებ, რაც მოხდა, მეორე კი ლაპარაკობს იმის შესახებ, თუ რა შეიძლებოდა მომხდარიყო. ამის გამო პოეზია უფრო ფილოსოფიურია და უფრო მნიშვნელოვანი, ვიდრე ისტორია. პოეზიას უფრო მეტად მხედველობაში აქვს ზოგადი (τα καθολου), ისტორიას კი უფრო მეტად მხედველობაში აქვს ცალკეული (καθ' εκαστον)“ (არისტოტელი, 1944:20). ისტორიისა და ლიტერატურის ამგვარი დეფინიცია ცხადად წარმოაჩენს თითოეული მათგანის თემატიკას, იდეურ მიზანდასახულობას, სპეციფიკას,

დანიშნულებას¹. თუმცა, აქ აღძრული ზოგიერთი საკითხი განსხვავებულ ეპოქებში სხვადასხვაგვარად აღიქმებოდა, რის გამოც იგი შემდგომ დაკვირვებასა და შემდგომ კვლევას მაინც მოითხოვს, მიუხედავად იმისა, რომ ისტორიისა და ლიტერატურის ურთიერთმიმართებათა დადგენისას არისტოტელეს შეხედულებებს განსაკუთრებული, განმსაზღვრელი მნიშვნელობა ენიჭება. საისტორიო მწერლობა მხატვრულ-ესთეტიკური ღირებულებებს უთუოდ შეიცავს, რის ზოგადი ასპექტების წარმოდგენასაც ისახავს წინამდებარე სტატია².

ისტორია შეჩერებულ დროზე მოგვითხრობს, ლიტერატურა კი დროში დაუსაზღვრელია, რადგან იგი სამყაროს, კაცობრიობის, ადამიანის ჭეშმარიტ სულიერ ისტორიას ასახავს. აქვე

¹ ს. დანელიამ განიხილა ტერმინი „ისტორია“ ეტიმოლოგიური და ღირებულებითი თვალსაზრისით. დაეიმოწმებ მის შეხედულებას: „ტერმინი „ისტორია“ წარმოდგება ბერძნული ზმნიდან, რაც ნიშნავს „ცოდნას“. არისტოტელის დროს „ისტორიის“ სახელი ეწოდებოდა ცოდნას ყოველგვარ საგანზე და არა მხოლოდ ხალხის წარსულზე და მის განვითარებაზე, როგორც ჩვენს დროში ესმით ეს სიტყვა. არისტოტელისათვის გეოგრაფიაც „ისტორია“ იყო, ისე როგორც ბოტანიკა და ზოოლოგია. აი, ასე გაგებულ „ისტორიას“ უპირისპირებს არისტოტელი „ფილოსოფიას“. თუ ფილოსოფია, არისტოტელის გაგებით, იყო მოძღვრება უზოგადეს პრინციპებზე და, როგორც ასეთი, იგი თვითონაც იყო უზოგადესი მეცნიერება, „ისტორია“ იყო კერძო ან სპეციალური მეცნიერება, რომელიც შეიცავდა ცოდნას კერძო მოვლენებზე, ე. ი. ისეთ ცოდნას, რომელიც ფილოსოფიური ცოდნის ზოგადობას მოკლებული იყო და ემპირიულ ხასიათს ატარებდა. პოეზია უფრო ფილოსოფიურია, ვიდრე ისტორიო, წერს არისტოტელი, რათა ამით თქვას, რომ პოეზიაში მოცემულ წარმოდგენას საგანთა შესახებ (ე. ი. ტიპს) მეტი ზოგადობა ახასიათებს, ვიდრე იმ ცოდნას, რომელსაც ამავე საგნებზე გვაწვდის ესა თუ ის სპეციალური მეცნიერება და რომელიც დაკვირვების საშუალებით მიღებულ კერძო დებულებათა დონეზე არ მაღლდება“ (არისტოტელი, 1944: XIV).

² აქვე უნდა აღინიშნოს ქართული საისტორიო მწერლობისა და ქართული ჰაგიოგრაფიის მიმართებები ფაქტების „ჭეშმარიტად“ გადმოცემის თვალსაზრისით, რაც არაერთგზის გამხდარა კვლევის საგანი.

უნდა აღინიშნოს „ქართლის ცხოვრების“ შემადგენელი თხზულებების სპეციფიკაც, მათი ავტორები ღრმა ფილოსოფიური აზროვნებით გამოირჩევიან, რის გამოც ივანე ჯავახიშვილმა ნიკოლოზ გულაბერისძის თხზულების კვლევისას ისტორიის ფილოსოფიურობის პრობლემა დასვა. ისტორიული თხზულება უთუოდ გულისხმობს იმ ზოგად სიღრმეს, ფილოსოფიურ ბუნებას, რომლის გარეშე შეუძლებელია ვაღკეული ისტორიული ფაქტის შეფასება; სწორედ მომხდარი ფაქტის სწორ გაანალიზებაზეა დამყარებული ზოგად კანონზომიერებათა დადგენა³. ამიტომ აქ ორიოდე სიტყვით უთუოდ უნდა ითქვას ისტორიის ფილოსოფიურობის შესახებ. ივანე ჯავახიშვილმა ნიკოლოზ

³ ქართულ ჰაგიოგრაფიაში ადრეული პერიოდიდანვე შეინიშნება რეალურად მომხდარი ამბის აღწერისა და სახისმეტყველებითად ასახვის ტენდენცია, რითაც იგი ისტორიულ უნარს ემსგავსება; კერძოდ, იაკობ ხუცესის თხზულება, როგორც თვითმხილველისა და თანადამსწრის მონათხრობი, მხატვრულ-გამომსახველობითი საშუალებების გამოყენებით გვამცნობს ქვემო ქართლის საპიტიახშოს კარზე მიმდინარე ამბებს, რის აღწერაც ავტორს იმთავითვე პქონია განზრახული, როგორც კი პიტიახშის ოჯახში ტრაგედია დატრიალდა. სამოელ ქართლის კათალიკოსი იოვანე საბანისძეს თავის ეპისტოლეში სთხოვს ყოველივეს მართლად აღწერას: „ჭელ-ყავ გამოთქუმად სრულიად ჭეშმარიტად, ვითარ-იგი იყო და ვითარცა შენ თვთ უწყი, და აღწერე მარტვლობაჲ წმიდისა მოწამისა კაბოისი“ (ძეგლები, 1963-1964:47). თვით მწერალიც, იოვანე საბანისძეც სამოელ კათალიკოსის მიმართ პასუხში ამბობს, რომ იგი აღწერს ყოველივე იმას, რაც მან იცის და საკუთარი თვალთ უნახავს: „აღვწერე უღირსისაგან გონებისა შემოკრებული მარტვლობაჲ. ჭეშმარიტი და უტყველი, წმიდისა მოწამისაჲ“ (ძეგლები, 1963/1964:48). ასე გრძელდება მთელს ქართულ ჰაგიოგრაფიაში. ცხადია, ეს ტენდენციები უდევს საფუძვლად და წარმართავს საისტორიო თხზულებებს. XIV საუკუნის I მეოთხედის ისტორიკოსმა, რომელსაც უამთააღმწერლის სახელით ვიცნობთ, შეაფასა ისტორიული ფაქტების ზუსტად გადმოცემის მნიშვნელობა და განაცხადა: „უამთააღმწერელობა ჭეშმარიტისმეტყველება არს, და არა თუაღახმა ვისიმე“ (ქართლის ცხოვრება, 1959:199). ერთი საუკუნით ადრე, XIII საუკუნის 30-იან წლებში, საქართველოს კათალიკოსმა არსენ ბუღმაისიმისძემ თავის

გულაბერისძის ჰაგიოგრაფიულ-ჰომილექტიკურ თხზულებაზე მსჯელობისას საგანგებოდ განიხილა ქართული ფილოსოფიური აზროვნების განვითარების ისტორია საზოგადოდ და აღნიშნა, რომ პირველი ქართველი ისტორიკოსი, რომელმაც ქართველი ერის ისტორიის ფილოსოფიური არსი განსაზღვრა, ნიკოლოზ გულაბერისძე იყო (ჯავახიშვილი, 1977:400-408). იგი წერდა: „ჩვენი ისტორიკოსი იმდენად წმინდა ფილოსოფიურ-საღვთისმეტყველო ქართული მწერლობის უქონლობას არ ჩივის, რამდენადაც ქართული ისტორიულ-ფილოსოფიური მწერლობის უქონლობაზე წუხდა... ისეთს საეკლესიო-ისტორიულ თხზულებებს გულსხმობდა, რომლებშიც სამეცნიერო და საფილოსოფოსო საკითხების „გამოძიება“ ყოფილიყო მოქცეული სხვადასხვა საქმეების „საძიებელი“, ყოფილიყო გამორკვეული ავტორის „მეცნიერება“ და „სწავლულება“ და თანაც შესაფერისად მაღალხარისხოვანი „ენა-ჭკერობა“ გამოაშკარავებულიყო“ (ჯავახიშვილი, 1977:400). მეცნიერმა განსაკუთრებული ყურადღება ნიკოლოზ გულაბერისძის „საკითხავში“ გამოთქმულ შეხედულებებს ისტორიის ფილოსოფიის განსაზღვრისა და კვლევის აუცილებლობის შესახებ იმიტომ მიაქცია, რომ ყოველ ისტორიულ მოვლენას განზოგადება და ღრმა ფილოსოფიური ანალიზი სჭირდება, განსაკუთრებით იმგვარ ისტორიულ ფაქტს, როგორცაა ქართველი ერის ქრისტეს სჯულზე მოქცე-

მრავალმხრივ მნიშვნელოვან ეპისტოლეში, რომელიც მან აბუსერ აბუსერისძეს მისწერა, თავისი ლიტერატურულ-ესთეტიკური მრწამსი წარმოაჩინა: „ყოველი წერილი ძეგლი არს მეტყუელი, გამოძახინებული აღმწერელისაჲ საუკუნოდ, რომელისამე საქებელ-ყოფად, ხოლო სხვსა განქიქებად“ (სულავა, 2003:309). საქართველოს მწყემსთმთავარმა ამ სიტყვებით განსაზღვრა, თუ როგორ შეიძლება აღვიქვათ ყოველი თხზულება, ისტორიულიცა და მხატვრულიც, რომელიც ნათლად წარმოაჩენს თვით ავტორის სულიერ-შემოქმედებით სამყაროს, მის მხატვრულ მეთოდს, ესთეტიკურ თვალთახედვას. ამიტომაც არის ეს ეპისტოლე არსენ ბულძაისისძის ავტოპორტრეტი, მისი ლიტერატურულ-ესთეტიკური შეხედულებების გამომხატველი ქვაკუთხედი.

ვის ეტაპები და სუელიერი ცხოვრების განახლება, რაც ნიკოლოზ გულაბერისძის თხზულების ძირითადი თემაა.

„ქართლის ცხოვრებაში“ გამორჩეული ადგილი უჭირავთ ლეონტი მროველის საისტორიო თხზულებას, დავით აღმაშენებლის, თამარ მეფის, ღაშა-გიორგის ისტორიებს, უამთაადმწერლის თხზულებას, რომლებიც, ისტორიულთან ერთად, მაღალმხატვრულ ნაწარმოებებად გვევლინებიან, რასაც გვაფიქრებინებს მათი რიტორულ-გარდაკახმული სტილი, მწერლის მხატვრულ-ესთეტიკურ ხედვასთან შეხავებული. ამიტომ მათი განხილვა, როგორც ესთეტიკური ფენომენისა, მხატვრული ლიტერატურის ისტორიის კანონზომიერებათა შესწავლას ბევრს კმატებს. მათი ამადლებული სტილი და მხატვრული სამყარო არაფრით ჩამოუვარდება სხვა უანრის თხზულებებს, მხატვრულ თხზულებებს, რომელთა ლიტერატურულ-ესთეტიკური დონე შეესაბამება მათი თანამედროვე ეპოქის მოთხოვნებს. ისტორიკოსები თავიანთ თხზულებებს აგებენ იმგვარი კომპოზიციური თანმიმდევრობით, როგორითაც პაგიოგრაფები; იყენებენ შედარების, მეტაფორის, სიმბოლოს, აღუხიის, ენიგმის მხატვრულ ხერხებს, რისთვისაც ძირითადად ბიბლიური სიუჟეტები, მისი პერსონალები, სიმბოლოებია მოხმობილი; ხშირად ქართველ მეფეებს ადარებენ ანტიკური ეპოქის ისტორიულ პირებს, ბერძნულ-რომაულ და სხვა ქვეყნების მითოლოგიურ პერსონაჟებს, აღმოსავლური ქვეყნების მხატვრული ლიტერატურის მოავარ მოქმედ პერსონაჟებს მათი ცხოვრების რომელიმე ეპიზოდის მსგავსების საფუძველზე; პერსონაჟების მეტყველებაში გვხვდება ბიბლიური წარმომავლობის კონსტრუირებული სიტყვები; მსჯელობისა და მეტყველების ამგვარი სტილი ამადლებულთან ერთად მშვენიერების ესთეტიკითაა გაჯერებული. ქართული კლასიკური ეპოქის ყოველი ისტორიული ნაწარმოები სიმბოლური და აღუგორიული აზროვნების ნიმუშიცაა, რომელშიც გამოყენებულია პარალელური სახეები ძველი და ახალი აღთქმის წიგნებიდან, ე. წ. სახეთა პარალელიზმის მხატვრული ხერხი, კიპოდიგმურ-პარადიგმულ სტრუქტურაზე დამყარებული, რაც ყოველი ცალკეული პასაჟისა და მოლიანი

ნაწარმოების სრულად აღქმაში მნიშვნელოვან როლს ასრულებს.

ი. ჯავახიშვილმა დავით აღმაშენებლის „ცხოვრების“ განხილვისას დაიმოწმა ევრემ მცირის შეხედულებანი თხრობის მეთოდის შესახებ, რომლის მიხედვით თხრობა შეიძლებოდა ყოფილიყო ორი სტილისა: 1. მარტივი, ანუ „ლიტონითა სიტყვითა“ შესრულებული და 2. ხელოვნურად გამშვენებული, გარდაკაზმული სტილით შეთხზული თხზულებები. ამ კლასიფიკაციის მიხედვით, მარტივი და რიტორული სტილით შექმნილი თხზულებები ერთმანეთისაგან მკვეთრად იმიჯნება; ამასთანავე, შეინიშნება აზროვნების განვითარების ორი საფეხური. ევრემს, მისივე სიტყვით, ხელოვნური სტილით, ანუ რიტორული ენაწყლიანობით შესრულებული თხზულებები უფრო მოსწონდა. ივანე ჯავახიშვილის დაკვირვებით, დავით აღმაშენებლის ისტორიკოსიც ევრემის მოძღვრების მიმდევარი ყოფილა, ანუ თხზულებას წერდა „ველოვნებითა რიტორობისათა“, „ჯეროვნად რიტორობისა“, ოღონდ ისე, რომ ფაქტები უთუოდ სწორად უნდა აღეწერა და მოვლენათა შესახებ მონათხრობი არ გაეზვიადებინა: „დავით აღმაშენებლის ისტორიკოსი თითონ მხოლოდ მაშინ მიმართავდა მოთხრობის დროს „რიტორობის ველოვნებას“, როცა „ნივთნი საქმეთანი“ ექმნებოდა“ (ჯავახიშვილი, 1977:216).

ისტორიული თხზულების ლიტერატურული თვალსაზრისით შესწავლა თვით ისტორიულ პირთა ხასიათების, თვისებების, ზნეობის, სულიერ-ინტელექტუალური სამყაროს სრულყოფილად აღსაქმელადაა აუცილებელი; მემატიანე ისტორიული სიტუაციების ბიბლიურთან პარალელების მოხმობით მხატვრულ სიძლიერეს სძენს თხზულებას; პერსონაჟთა ცოდვა და ღვთის რისხვა შედარებულია ბიბლიურთან, რითაც უფრო მკვეთრად წარმოჩნდება ერის სულიერი მისია და თვით პიროვნების სულიერი სამყარო, არსი და დანიშნულება; ცხადია, ანალოგები ყოველთვის ზუსტი არაა, მაგრამ ისინი ავტორს ისტორიული პირის სულიერი სამყაროს გასახსნელად

სჭირდება. ამ მხრივ საყურადღებოა ქართველ ბაგრატიონ მეფეთა შედარება დავით წინასწარმეტყველთან და სოლომონთან, რაც პოლიტიკური იდეოლოგიის ერთ-ერთი ნიშანი იყო. ეს ფაქტი არა მხოლოდ ისტორიული თეატრისათვისაა განსახილველი, არამედ თხზულების მხატვრული არსის განსაზღვრისათვისაც მნიშვნელოვან როლს ასრულებს.

შუა საუკუნეების ესთეტიკაში კონკრეტულად მომხდარ ისტორიულ ფაქტს მხოლოდ თავისთავადი მნიშვნელობა არ ჰქონდა, იგი აღიქმებოდა ჭეშმარიტი ღირებულების მქონე, ბიბლიური კატეგორიების გამოვლინებად ლოკალურ დროში. ამიტომ მეფეთა და დიდებულთა ცხოვრება ბიბლიურ მეფეთა თავგადასავლებისა და ისტორიის ფონზე განიხილებოდა. საისტორიო თხზულებაში ისტორია, მსოფლმხედველობა, ბიბლიური შედარებები და მხატვრულ ხატ-სახეთა ესთეტიკური ფუნქცია ერთდროულად წარმოიხდება და განისაზღვრება, ე. ი. საქმე გვაქვს საისტორიო მწერლობის ესთეტიზაციასთან. „ქართლის ცხოვრების“ ყოველი თხზულება ესთეტიზებულია. ყოველი შედარება თუ პარადელური სახე გლობალური, ზოგადქრისტიანული მსოფლმხედველობის ნიშნებთან ერთად, ღრმა ეროვნულობითაცაა აღბეჭდილი, რაც ერის საჭირბოროტო და მტკივნეულ პრობლემებზე დაფიქრებული მწერლის სულისკვეთებას გვაუწყებს.

„ქართლის ცხოვრების“ წიგნებში წარმოიხილია ქრისტიანი მეფის იდეალი, სახე-იდეალი ქრისტიანული სახელმწიფოს მეფისა... ისტორიკოსი მეფეს თავის წინაპართა ღირსეულ მემკვიდრედ მთიაზრებს და მის სახეს ვერტიკალურ-ჰორიზონტალურ ჭრილში წარმოგვიდგენს. მისი რეალური სახის წარმოსახენად ეყრდნობა მხატვრული ლიტერატურის გამომსახველობით საშუალებებსა და მხატვრულ ხერხებს, რითაც იქმნება ესთეტიკური ფენომენი. შუა საუკუნეების საისტორიო თხზულებათა ესთეტიზაციის საფუძველს ძირითადად ბიბლიური წიგნებისა და მსოფლიო ლიტერატურის საუკეთესო ძეგლების მხატვრული ფენომენის ამ ქანრში გამოყენება წარმოადგენს. მთავარი ისაა, თუ რითაა ნასაზრდაობი ქართული საისტორიო

მწერლობა იდეურ-მსოფლმხედველობრივი თვალსაზრისით, როგორ იყენებს მემატიანე ბიბლიას, მსოფლიო ლიტერატურის ცალკეული წარმომადგენლის მხატვრულ სამყაროს, ტროპოლოგიას. მზექალა შანიძემ დავით აღმაშენებლის შესახებ დაწერილი ისტორიული თხზულების მაგალითზე ბიბლიური სახისმეტყველების ცალკეულ ნიმუშს ტექსტოლოგიური მნიშვნელობაც მიანიჭა, რადგან უნდა განისაზღვროს ის, „თუ რა ფუნქცია ეკისრება ძველი და ახალი აღთქმის, აგრეთვე სასულიერო მწერლობის ზოგიერთი წარმომადგენლის თხზულებათა ტექსტს ისტორიკოსის ნაწარმოებში წარმოდგენილ სიტუაციათა კომპოზიციაში, ლექსიკის შერჩევაში, მხატვრულ სახეთა აგებაში და სხვ. ტექსტის ამ კომპონენტთა სწორ კვალიფიკაციას, მათ „გახსნას“ მნიშვნელობა აქვს არა მარტო ავტორის სტილის შესასწავლად; იგი ხშირ შემთხვევაში ტექსტის დადგენასთან დაკავშირებული საკითხების გადასაჭრელადც საჭირო საბუთებს გვაწვდის; ამიტომ მას ტექსტოლოგიური მნიშვნელობაც აქვს“ (შანიძე, 1992:104).

საისტორიო თხზულებათა ლიტერატურულ-ესთეტიკური ფენომენის განსაზღვრისათვის საჭიროა შემდეგი საკითხების კვლევა: ნაწარმოების სტრუქტურა და კომპოზიცია; სიუჟეტის განვითარება და თხრობის თანმიმდევრობა; სახისმეტყველებითი ასპექტები; ისტორიკოსის მიერ პერსონაჟის ექსპონირების მხატვრული ხერხის გამოყენებით ისტორიული პირის, როგორც ლიტერატურული პერსონაჟის ასახვის პრინციპები; მხატვრულ-გამომსახველობითი საშუალებები და ხერხები პერსონაჟთა თუ ცალკეულ მოვლენათა წარმოსაჩენად; დროსივრცული პოეტიკა. ყოველი ამ საკითხის შესწავლისას საჭიროა წინარე და თანამედროვე პერიოდის ლიტერატურულ-ესთეტიკური პრინციპების გათვალისწინება, რადგან ქართულმა საისტორიო მწერლობამ თავისი მიზანდასახულობის შესაბამისად იმემკვიდრა ჰაგიოგრაფიის სახისმეტყველებითი პრინციპები, მხატვრულ-გამომსახველობითი ხერხები და საშუალებები, რის დადგენაც ჩამოთვლილი პრობლემის განხილვით ხდება შესაძლებელი.

გამოყენებული ლიტერატურა:

არისტოტელი, 1944 – არისტოტელი, პოეტიკა, წინასიტყვაობა, თარგმანი და კომენტარები პროფ. ს. დანელიასი, თბ., 1944.

კეკელიძე, 1958 – კეკელიძე კ., ქართული ლიტერატურის ისტორია, II, თბ., 1958.

შულავეა, 1944 – სულავეა ნ., XII-XIII საუკუნეების ქართული კიმნოგრაფია, თბ., 2003.

ქართლის ცხოვრება, 1955 – ქართლის ცხოვრება, I, ტექსტი დადგენილი ყველა ძირითადი ხელნაწერის მიხედვით სიმონ ყაუხჩიშვილის მიერ, თბ., 1955.

ქართლის ცხოვრება, 1959 – ქართლის ცხოვრება, II, ტექსტი დადგენილი ყველა ძირითადი ხელნაწერის მიხედვით სიმონ ყაუხჩიშვილის მიერ, თბილისი, 1959წ.

შანიძე, 1992 – ცხოვრებად მეფეთ-მეფისა დავითისი, ტექსტი გამოსაცემად მოამზადა, გამოკვლევა, ლექსიკონი და საძიებლები დაურთო მზექალა შანიძემ, თბ., 1992.

ძეგლები, 1963, 1964 – ძველი ქართული აგიოგრაფიული ლიტერატურის ძეგლები, I, დასაბეჭდად მოამზადეს ილ. აბულაძემ, ლ. ათანელიშვილმა, ნ. გოგუაძემ, ლ. ქაჯაიამ, ც. ქურციკიძემ და ც. ჯღამაიამ, ილია აბულაძის ხელმძღვანელობითა და რედაქციით, თბ., 1963, 1964.

ჯავახიშვილი, 1977 – ჯავახიშვილი ი., თხზულებანი, VIII, ძველი ქართული საისტორიო მწერლობა, თბ., 1977.

ABOUT THE DEFINITION OF LITERARY AND AESTHETICAL IMPORTRANCE OF THE HISTORICAL WRITING - THEORETICAL ASPECTS

Summary

The ancient georgian historical writtings did not give facts without definition, because of this it is not only historical chronicles. „Life of Kartli” is valuable literary writting. Aesthetic phenomenon with its aim, content, literary value and theory of poetry, artistic. It is not only christian historical narration as other stories. It was published many works by georgian and foreigner scientists.

It is used comparisons, symbols, enigmas which where taken from the Bible. Characters are shown in comparison with historical people from antique periods, and with main characters of Greece and Roman mythological and Eastern (oriental) literature. The style of discussion and speech is full of beauty. The most important thing is principle of author to show the imagine of historical character as a literary character and also the comparison of historical and hagiographical stories.

The aesthetic value of historical story is symbols of king’s imagine and principles. The kings from the Bible were the example for georgian kings. The ideal of kings from the Bible means the person full of respect and harmonious and Davit from the Bible were the symbol of this. King must be lider of his nation in everything and his word and affair must be united.